

Brüsszel, 2021. október 1.
(OR. en)

11899/21

SOC 518
EMPL 376
ECOFIN 848
EDUC 297

FELJEGYZÉS

Küldi:	a Foglalkoztatási Bizottság
Címzett:	az Állandó Képviselők Bizottsága/a Tanács
Tárgy:	A foglalkoztatás terén jelentkező legfőbb kihívások: A Foglalkoztatási Bizottság által az éves foglalkoztatási teljesítményértékelő jelentés és a foglalkoztatási teljesítményfigyelő alapján megfogalmazott legfontosabb üzenetek – Jóváhagyás

Mellékelten továbbítjuk a delegációk részére a Foglalkoztatási Bizottság (EMCO) által az éves foglalkoztatási teljesítményértékelő jelentés és a foglalkoztatási teljesítményfigyelő alapján megfogalmazott legfontosabb üzeneteket, hogy a Tanács (EPSCO) 2021. október 15-én jóváhagyja azokat.

A teljes éves foglalkoztatási teljesítményértékelő jelentés a 11899/21 ADD 1 dokumentumban található.

A foglalkoztatási teljesítményfigyelőt a 11899/21 ADD 2 dokumentum tartalmazza.

A foglalkoztatás terén jelentkező legfőbb kihívások: Az EMCO által a 2021. évi foglalkoztatási teljesítményértékelő jelentés és a foglalkoztatási teljesítményfigyelő alapján megfogalmazott legfontosabb üzenetek

1. A Foglalkoztatási Bizottság – az EUMSZ 150. cikke szerinti megbízásával összhangban – éves értékelést készített az Unió foglalkoztatási helyzetéről a Tanács számára. Az értékelés a 2021. évi foglalkoztatási teljesítményfigyelő részét képezi, amely figyelemmel kíséri az Európa 2020 stratégia célkitűzéseinek megvalósítása felé történő előrehaladást, és bemutatja, hogy az Unióban és az egyes tagállamokban melyek a legfőbb foglalkoztatási kihívások és a kiemelkedő munkaerőpiaci eredmények. A foglalkoztatási teljesítményfigyelő alapját az Európa 2021 közös értékelési keret szerint végzett értékelés eredményei képezik. A közös értékelési keret a Foglalkoztatási Bizottság, a szociális védelemmel foglalkozó bizottság (SPC) és az Európai Bizottság által közösen létrehozott, mutatóalapú értékelési rendszer, amely a foglalkoztatáspolitikai iránymutatásokban szereplő általános és konkrét szakpolitikai területeket foglalja magában. Célja, hogy áttekintést nyújtson az e területeken felmerülő legfőbb kihívásokról és kiemelkedő munkaerőpiaci eredményekről, valamint segítse a tagállamokat prioritásaik meghatározásában.
2. A 2021. évi foglalkoztatási teljesítményfigyelő fő eredményeit a 2021. évi foglalkoztatási teljesítményértékelő jelentés foglalja össze. A jelentés megállapításai kiegészítik a Foglalkoztatási Bizottság által az európai szemeszter keretében folytatott, a tanácsi ajánlások végrehajtására irányuló többoldalú felügyelet megállapításait. A 2021. évi foglalkoztatási teljesítményfigyelő eredményei tükrözik a Covid19-világjárványnak a munkaerőpiacra gyakorolt erőteljes hatását.

3. A válság következtében korábban nem tapasztalt nyomás nehezedett a tagállamok egészségügyi rendszerére, miközben a járvány miatti közösségi távolságtartási intézkedések súlyosan érintették a termelést, a fogyasztást és a beruházásokat. A 2020-as év egészét tekintve az uniós GDP az előző évhez képest 6 %-kal csökkent. A 2021. nyári időközi gazdasági előrejelzés szerint az uniós gazdaság 2021-ben várhatóan 4,8 %-kal, 2022-ben pedig 4,4 %-kal fog növekedni. A munkanélküliségi ráta – miután a 2019-es 6,7 %-ról 2020-ban 7,1 %-ra emelkedett – 2021-ben az előrejelzések szerint tovább nő és eléri a 7,6 %-ot (majd 2022-ben 7 %-ra csökken)¹. A tagállamok várhatóan más-más mértékben lesznek képesek kilábalni a válságból, ami alááshatja a felfelé irányuló konvergenciát célzó múltbeli erőfeszítéseket. A felmerült kihívások kezelése kulcsfontosságú lesz a fenntartható és inkluzív fellendülés szempontjából.
4. Az elmúlt évtized során az EU-ban erőteljesen növekedett a foglalkoztatottság. Az Európa 2020 stratégia 2010-es elfogadása óta a 27 uniós tagállam foglalkoztatási rátája (a 20–64 éves korosztályt tekintve) 5,3 százalékpontos maximális növekedést ért el (a 2010-es 67,9 %-ról 2019-re 73,2 %-ra nőtt), amely növekedés 2015 után volt a legtartósabb. 2019-ben az EU-ban rekordokat döntött a foglalkoztatottság. Ezt a fejlődést állította meg a világjárvány: 2020-ban a foglalkoztatási ráta 72,5 %-ra esett vissza (78 %-ra a férfiak és 66,9 %-ra a nők esetében). Három kivételével valamennyi uniós tagállamban a foglalkoztatási ráta csökkenését figyelték meg. 2020-ra tizenöt uniós tagállam érte el vagy haladta meg az Európa 2020 stratégia szerinti nemzeti célkitűzéseit, míg tizenketten még elmaradtak azoktól. Ami a jövőt illeti, a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv az uniós foglalkoztatási ráta 2030-ra kitűzött célértékét legalább 78 %-ban határozza meg. Az Európai Tanács 2021. június 25-én üdvözölte ezt a célkitűzést, amely összhangban áll a Portói Nyilatkozattal².

¹ A 2021. tavaszi gazdasági előrejelzés szerint (meg kell jegyezni, hogy a nyári időközi gazdasági előrejelzés nem tartalmaz információt a munkanélküliségről).

² <https://www.consilium.europa.eu/media/50833/2425-06-21-euco-conclusions-hu.pdf>

5. A világjárvány hatásainak kezelése céljából gyors szakpolitikai intézkedésekre került sor, köztük olyanokra, mint például a munkavállalók csökkentett munkaidős foglalkoztatása, az önfoglalkoztatóknak nyújtott jövedelemtámogatás, valamint a vállalkozásokat célzó likviditási intézkedések: mindezek célja az volt, hogy a kijárási korlátozások idején minél kevésbé csökkenjen a foglalkoztatottság. Ennek eredményeként az uniós foglalkoztatási ráta nem mutatott drámai visszaesést, a munkanélküliségi ráta pedig csak mérsékelten növekedett. Más mutatók romlásában (és volatilitásában) ugyanakkor visszatükröződik a 2020. évi világjárvány hatása: ilyen a munkaórák teljes száma, valamint a munkahelyi hiányzás és a munkaerőpiaci pangás mértéke.
6. A nyomon követés keretében a 2019–2020-as időszakra vonatkozóan számos negatív tendenciát emeltek ki: a nominális fajlagos munkaköltségek növekedése (huszonnégy tagállam); az újonnan alkalmazottak arányának visszaesése (21 tagállam); a teljes foglalkoztatottság csökkenése (20 tagállam), továbbá az oktatásban és képzésben részt vevő felnőttek arányának romlása (19 tagállam). Emellett kulcsfontosságú foglalkoztatási kihívásokra mutattak rá a készségek és az egész életen át tartó tanulás, a munkaerőpiaci részvétel, a szociális biztonsági rendszerek, az oktatási és képzési rendszerek, valamint a nemek közötti egyenlőség területén.
7. A foglalkoztatási teljesítményfigyelő ugyanakkor pozitív tendenciákat is azonosít a 2019–2020-as időszakra vonatkozóan. Különösen figyelemreméltó, hogy tizenöt tagállamban jelentősen megnőtt a közép- vagy felsőfokú végzettséggel rendelkező felnőttek aránya. Emellett tíz tagállamban csökkent a nem önként vállalt határozott idejű foglalkoztatás aránya és kilenc tagállamban összességében csökkent a nemek közötti bérszakadék.
8. Az EPSCO Tanács 2021. júniusi ülésére készült, az európai szemeszterről szóló horizontális véleményében az EMCO megjegyezte, hogy a Covid19-válság rendkívüli intézkedéseket tett szükségessé, amelyek eredményeként létrejött a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz – egy példa nélküli, a beruházások és reformok finanszírozására szolgáló eszköz, amelynek célja a válság gazdasági és társadalmi hatásainak enyhítése, valamint az inkluzív és fenntartható gazdasági helyreállítás és az igazságos zöld és digitális átállás támogatása.

9. A horizontális vélemény továbbá megállapítja, hogy az európai szemeszter továbbra is hatékony koordinációs eszközt jelent a fenntartható és inkluzív gazdasági növekedés, a versenyképesség, a foglalkoztatás, valamint a megfelelő szociális védelem és a társadalmi befogadás előmozdításához, különösen a jelenlegi válság idején. A szemeszter 2021. évi ciklusához kapcsolódó eljárási kiigazítások tekintetében az EMCO tagjai úgy vélik, hogy a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz által kiváltott változtatások indokoltak voltak, mivel a hangsúly a válság leküzdésére irányuló sürgős szakpolitikai válaszleépésekre és reformokra helyeződött. Az EMCO úgy véli, hogy ezeknek a kiigazításoknak átmenetinek kell maradniuk. Tagjai határozottan támogatják azt, hogy belátható időn belül, már a következő ciklusban megtörténjen a szemeszter átfogó folyamatához való visszatérés. A szemeszter jövőbeli ciklusainak észszerűsítésére és optimalizálására irányuló erőfeszítéseknek ki kell terjedniük a tagállamokkal folytatott párbeszédre, valamint az érintett tanácsi formációkban és azok tanácsadó szerveiben folytatandó megfelelő vitákra is.
10. Az EMCO üdvözli a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési tervben 2030-ra kitűzött kiemelt uniós célokat, valamint azt, hogy – kulcsfontosságú nyomonkövetési eszközként – különös hangsúlyt kap az európai szemeszter. A foglalkoztatás, a készségek és a szociálpolitika területére vonatkozó új, 2030-ra kitűzött kiemelt uniós célok – amelyek megjelennek a cselekvési tervben és amelyeket az Európai Tanács üdvözölt – teljesítik az EMCO-nak és az SPC-nek, valamint az EPSCO Tanács minisztereinek az Európa 2020 stratégia utókövetésére vonatkozó felhívását³. Ezeket a célokat – az Európa 2020 stratégiával kapcsolatos tapasztalatok alapján – teljes mértékben integrálni kell az európai szemeszterbe. Az EMCO támogatja azt a célkitűzést is, hogy Unió-szerte javuljon a foglalkoztatási és a szociális helyzet nyomon követése és értékelése a felülvizsgált szociális eredménytábla alátámasztása érdekében. Ennek érdekében az EMCO beleegyezett abba, hogy a szociális eredménytáblába felvegye a Bizottság által javasolt új kiemelt mutatókat⁴.

³ A tagállamokat arra is felszólították, hogy – az egyes országok kiinduló helyzetének kellő figyelembevételével – tűzzenek ki olyan ambiciózus nemzeti célokat, amelyek megfelelő módon hozzájárulnak az EU kiemelt céljainak teljesítéséhez.

⁴ E mutatókat tanácsos felhasználni az együttes foglalkoztatási jelentésben, figyelembe véve ugyanakkor a meghatározásukra és használatukra vonatkozó pontosításokat, amelyek *Az EMCO és az SPC véleménye a felülvizsgált szociális eredménytábláról szóló bizottsági javaslatról* című, az EPSCO Tanács által június 14-én jóváhagyott dokumentum mellékletében találhatók.

11. A 2021. évi európai szemeszter kiigazításai ellenére az EMCO folytatta a 2019. és 2020. évi vonatkozó országspecifikus ajánlások nyomán a tagállamok által hozott intézkedések nyomon követését. Az EMCO által végzett vizsgálatokból kiderül, hogy a világjárvány kitörése arra ösztönözte a tagállamokat, hogy erőfeszítéseiket a válság által a munkavállalókra, a háztartásokra és a vállalkozásokra gyakorolt hatások enyhítésére összpontosítsák. A csökkentett munkaidős foglalkoztatást és a bértámogatásokat nagyrészt a munkahelyek megtartásának elősegítésére használták, egyes esetekben a meglévő – kiterjesztett és/vagy kiigazított – eszközök alapján, más esetekben pedig új intézkedések bevezetésével. A tagállamok különféle pénzügyi támogatási formákat biztosítottak különösen az önfoglalkoztatók és az atipikus szerződés keretében foglalkoztatottak körében, ideértve az idénymunkásokat és más kiszolgáltató csoportokat is (a határozott idejű szerződéssel rendelkezők között jellemzően felülreprezentáltak a fiatalok és a nők). Az időben nyújtott támogatás döntő szerepet játszott a válság foglalkoztatási szintekre gyakorolt általános hatásának enyhítésében, biztosítva a munkahelyek megtartását és lefektetve a munkahelyváltások kezelésének alapjait.
12. A tagállamok megerősítették az aktív munkaerőpiaci intézkedéseket, mindenekelőtt az álláskeresőknél és az olyan munkavállalóknál nyújtott képzés és tanácsadás tekintetében, akiket különösen veszélyeztet munkahelyük elvesztése. Emellett a tagállamok távtanulási lehetőségeket, továbbképzési és átképzési pályákat, valamint digitális képzést biztosítottak, hogy ezzel támogassák mind a munkavállalókat, mind pedig az álláskeresőket. Ezenkívül erőfeszítések történtek az állami foglalkoztatási szolgálatok (áfsz-ek) személyzetének bővítésére és az általuk használt technológiai eszközök fejlesztésére, többek között a szolgáltatások digitalizálásába való beruházás révén, amely digitalizálás célja, hogy növekedjen az áfsz-ek kapacitása és biztosított legyen az általuk nyújtott szolgáltatások folytonossága a világjárvány idején és azt követően. A tagállamok gyakran rugalmas munkafeltételeket is alkalmaztak, ideértve a távmunkát is.
13. Ezzel párhuzamosan a tagállamok elő kívánják segíteni a munkavállalók munkaerőpiaci mozgását, különös figyelmet fordítva a válság által leginkább sújtott csoportok – különösen a fiatalok, a nők, a fogyatékkal élő és a migráns háttérű személyek – foglalkoztatási kilátásaira. A foglalkoztatásnak a Covid19-válságot követően történő hatékony és aktív támogatásáról (EASE) szóló bizottsági ajánlás elősegíti ezeket az erőfeszítéseket azáltal, hogy stratégiai megközelítést vázol fel a munkahelyteremtés és a – többek között a digitális és a zöld ágazatba irányuló – munkahelyváltás előmozdítására vonatkozóan.

14. Mindazonáltal számos tagállamban továbbra is jelentős kihívások állnak fenn a következőket illetően: az áfsz-ek kapacitása és szervezése; az álláskeresők hozzáférése az aktív munkaerőpiaci intézkedésekhez; az álláskeresőknak, a NEET-fiataloknak és más kiszolgáltatott csoportoknak nyújtandó hatékony és célzott támogatás; valamint a munkaerőpiaci részvétel akadályainak felszámolása.
15. A válság negatív hatást gyakorolt a tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiaci integrációjára, csakúgy mint a személyre szabott tanácsadás, illetve a profilalkotás elérhetőségére és rendelkezésre állására, valamint a nyilvántartásba vételre és az integrált szolgáltatásnyújtásra. Az egészségügyi és biztonsági megfontolások miatt számos tagállam törekedett arra, hogy átálljon az online szolgáltatásokra. Ez a digitális váltás azonban vegyes eredményekkel járt, részben amiatt, hogy a tartósan munkanélküliek és az inaktívak – különösen az alacsonyabb szintű IKT-készségekkel rendelkezők – nem egyenlő módon férnek hozzá az online szolgáltatásokhoz.
16. A nők munkaerőpiaci helyzetét illetően számos tagállamot jellemeznek hasonló szakpolitikai kihívások, különös tekintettel a tartós foglalkoztatási különbségre, a nők részmunkaidős foglalkoztatásának magas arányára, a nemek közötti bér- és nyugdíjszakadékra, valamint a tartós ápolás-gondozás jelentős nemi dimenziójára. A nők munkaerőpiaci esélyeinek növelése céljából a tagállamok beruháztak a kisgyermekkorú nevelésbe és gondozásba, hogy mind a szolgáltatások elérhetőségét, mind azok minőségét javítsák. Ezzel összefüggésben a szolgáltatások elérhetőségének biztosításához fontos lehet a különböző kormányzati szintek közötti koordináció. Emellett egyes tagállamok a munka és a magánélet közötti egyensúly előmozdítása érdekében megreformálták a szülői szabadságokat és ellátásokat, valamint kiterjesztették az apasági ellátást.

17. A munkaerőpiac szegmentációjával kapcsolatos kihívások továbbra is strukturális jelentőségűek. A világjárvány rávilágított a már korábban is létező sebezhetőségekre: a munkahelyek megszűnése főként azokban az ágazatokban koncentrálódott, ahol a kevésbé biztonságos foglalkoztatási formák a jellemzők (beleértve az önfoglalkoztatást is), és aránytalanul nagy mértékben érintette a kiszolgáltatott csoportokat és a fiatalokat. A Covid19-válság előtt számos reformot hajtottak végre a munkaerőpiaci szegmentáció leküzdése érdekében, ám a világjárvány néhány esetben jelentősen lelassította ezek végrehajtását. A munkaügyi felügyelőségek fellépése, valamint a kapacitásuk megerősítését célzó intézkedések számos tagállamban kulcsfontosságú tényezőnek számítanak a munkaerőpiac szegmentálódásának csökkentésében. E célból a szakpolitikák keretében hatékonyan kombinálhatók az ösztönzők – például a foglalkoztatási támogatások – a bírságok formáját öltő érvényesítési intézkedésekkel. Továbbra is fontos a foglalkoztatásvédelmi jogszabályoknak és a szabályozási hiányosságoknak a szegmentáció kezelése érdekében történő felülvizsgálata. Ugyanakkor az új munkavégzési formák – különösen a platformalapú munkavégzés – térnyerése további megfontolást igényel az érintett munkavállalók munkakörülményei tekintetében.
18. Ami a munkát terhelő adókat illeti, előrelépés történt ezen adók csökkentése terén – különösen az alacsony és közepes jövedelmek esetében –, elsősorban adókedvezmények, valamint a társadalombiztosítási járulékok csökkentése révén. Mindazonáltal továbbra is fennállnak bizonyos, az adórendszerhez kapcsolódó egyéb problémák: ilyenek bizonyos kiskapuk vagy a hatékonyság hiánya, valamint a párok második keresőjének munkavállalását hátráltató tényezők. A be nem jelentett munkavégzés tekintetében kulcsfontosságúnak minősítették a többdimenziós stratégiák relevanciáját, valamint a munkaügyi felügyelőségeknek és a különböző hatóságok közötti együttműködésnek a szerepét.

19. Továbbra is szakpolitikai prioritást képez a készségfejlesztésbe, a felnőttoktatásba és az egész életen át tartó tanulásba való beruházás. A válság kezelése érdekében számos tagállam többletforrásokat biztosított az oktatásba és a készségekbe – különösen az alapvető digitális készségekbe, az infrastruktúrába és az online megoldásokba, például a digitális platformokba – történő beruházások fokozása céljából. A tagállamok a Covid19-világjárványra való ezen reagálást általában hosszabb távú intézkedésekkel ötvözik, többek között azzal a céllal, hogy támogassák a hatékony munkaerőpiaci átmeneteket, ugyanakkor pedig kezeljék a digitális és zöld átállás jelentette kihívásokat is. Jelentős beruházásokra és reformtörekvésekre került sor az oktatás minden szintjén, beleértve a kisgyermekkori nevelést és gondozást, az általános képzést, a szakmai alap- és továbbképzést, a felsőoktatást és a felnőttoktatást. Emellett a tagállamok intézkedéseket tettek az oktatási és képzési rendszereknek a munkaerőpiaci igényekhez való jobb hozzáigazítása céljából, valamint annak érdekében, hogy kezeljék az oktatási és képzési egyenlőtlenségekkel kapcsolatos problémákat és csökkentsék a digitális szakadékokat.
20. Mindazonáltal a 2019. és a 2020. évi országspecifikus ajánlások végrehajtása terén egyenetlen az előrehaladás. A strukturális kihívások több tagállamban még mindig komoly problémát jelentenek és további intézkedéseket tesznek szükségessé, különösen a következők terén: korai iskolaelhagyás; az általános képzésben és a szakképzésben születő eredmények (beleértve az alulteljesítési arányokat és a PISA-felmérések eredményét); a felnőttoktatásban való alacsony részvétel; a munkaerő alulképzettsége; társadalmi és területi egyenlőtlenségek az oktatáshoz, a képzéshez, a digitális készségekhez és az infrastruktúrához való hozzáférés terén. A Covid19-válság súlyosbította az oktatással és a készségekkel kapcsolatban már korábban is fennálló kihívásokat, mivel a kijárási korlátozások és a közösségi kontaktusok korlátozására irányuló intézkedések kiélezték a digitális szakadékkal, valamint az oktatáshoz és képzéshez való egyenlőtlen hozzáféréssel kapcsolatos problémákat. Hangsúlyozták a kiszolgáltatott és hátrányos helyzetű csoportok nehézségeit, valamint az oktatás és a munkaerőpiacra való belépés terén a fogyatékkal élő személyek előtt álló nehézségeket. E nehézségekre reagálva a tagállamok a nemzeti finanszírozás mellett már jelenleg is széles körben használják fel vagy tervezik felhasználni a rendelkezésre álló uniós forrásokat – például az Európai Szociális Alap Pluszt és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt – a vonatkozó reformok végrehajtása érdekében.

21. Ahogyan azt a szociális jogok európai pillére is hangsúlyozza, az érvényes és fenntartható szakpolitikai eredmények elérése szempontjából kulcsfontosságú a hatékony szociális párbeszéd, valamint a szociális partnerekkel folytatott konzultáció a szakpolitikák kialakításával és végrehajtásával kapcsolatban. A szociális párbeszédre vonatkozó országspecifikus ajánlások végrehajtása terén elért eredmények értékeléséből kiderül, hogy az érintett tagállamokban megvannak a szociális párbeszéd keretei, de további erőfeszítésekre van szükség a szociális partnerek érdemi bevonásához. Továbbra is komoly aggályok merülnek fel a szociális partnerekkel folytatott konzultáció gyakorlati vonatkozásait illetően annak átláthatósága, időszerűsége és észszerűsége, valamint a szakpolitikai döntéshozatalra gyakorolt tényleges hatása tekintetében. Beszámoltak néhány biztató fejleményről is. Ilyen különösen a szociális partnerek fokozott bevonása a válság elleni intézkedések kialakításába és a minimálbérek meghatározásába. Továbbra is fontos célkitűzés a szociális partnerek hosszabb távra szóló kapacitásépítése.